

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מו.

עין משפט נר מצוה

נב א מיי פיע מהל
מליס הלס 3
נב ב ג מיי פ"ח מהל
עבודת כוכבים הלכה
3 סגמ לזון מה טושיע
יד סי קמה סעי א
נד ד מיי שס הלכה ג
סגמ ט טור ש"ע
יד סי קמט סעי א
נהג"ה:
נה ה מיי שס סגמ סס:

תורה אור השלם

1. אבד תאבדון את כל
המקומות אשר עבדו שם
הגוים אשר אתם ירשים
אתם את אלהיהם על
ההרים והרמות ועל
הגבעות ותחת כל עץ
דברים יב
2. ונתתם את מוצבתם
ושבתם את מצבתם
ושפריתם תשרפון באש
ופסלתי אלהיהם תגדעון
ואבדתם את שקם מן
התקום ההוא:

דברים יב ג
3. ולא תביא תועבה אל
ביתך והיית תרם כבדו
שקן וישקצנו ותעב
תתקבנו את תרם הוא:
דברים יז כ

רבינו הגאון (המשך)

ומותר. אף אבנים הללו
כך. ומשקנן מה להר
שכן מחובר כלו תאמר
באבני החר שנדלדלו
שיאנן מחוברות בהמה
ותוכיח שאינה מחוברת
בקרקע ומותרת לחולין:
ודחינו מה לבחמה אינה
נאסרת אם נעבדה בהנאה
שכן בעלת חיים תאמר
באבנים שנדלדלו שאינן
בנות חיים. הר יוכיח מה
מבחמה בעלת מום ומור
אי נמי מאילן יבש
ונתנו מבריות. תיתי
ועתה הבהמה נעשית
בעלת מום והאילן יבש.
ואע"פ שנשתנו ועבדו
לא נאסרו. כך אבני הר
שנדלדלו לא נאסרו. ומאן
דאמר סבר אע"פ דמדינת
שרו לא תשרייה דכתיב
ותעב תתעבנו כי חרם
הוא. (3) וירקין חזקיה
בר' חייא זקף ביצה
להשתחוות לה והשתחוה
לה וקא מיבעיא ליה
היא זקיפתא אי הוה
תפיסת ידי אדם אי לא
ש"מ בני ר' חייא הוא
דאמר ומיבעיא ליה כגון
שוקף ביצה להשתחוות
לה ולא השתחוה לה ובא
עובד כוכבים והשתחוה
לה וכדבר דאמר ישראל
שוקף לבניה להשתחוות
לה ובא עובד כוכבים
והשתחוה לה אסרה. וקא
מיבעיא ליה לבניה הוא
דמינכרא זקיפתא אבל
ביצה לא או דלמא
רמי שנת תיקו: בעי
בר בר חמא המשתחוה
להר (מותר) אבנים
הנחשבות בו מותרות
לכנות מהן מוצבא לא

אמר לו ר"ע והלא כבר נאמר **אבד תאבדון**. תימה הא
אינטיקין לר"ע למדרש אבד ואחר כך תאבדון כר' יוסי
זר' יהודה דקס זשיטת דר' יוסי הגלילי לנכאורה משמע דר"ע
ס"ל צמתני כר' יוסי הגלילי דל"ל אני (3) אדון לפניך ומתוך פ"ה
דמתני נמי משמע הכי וי"ל דודאי
ר"ע דמתני אליבא דר' יוסי הגלילי
קאמר וליה לא ס"ל אכן ק"ל קצת
ללעיל קאמר דלר' יוסי זר' יהודה
מיצעי קרא גם כן לכדרי"ע אלמא
כוותיה דריש להו לקרא וי"ל דה"ק
ליה לכדרי"ע עקיבא אליבא ר' יוסי
הגלילי: **בהמה** תוביח. פירוש
דאפילו צהמה (4) עצמה אינה
נאסרת להדיוט אס לא עשה צה
מעשה והא דלמרינן לקמן צפ"ר
ישמעאל (דף נד.) המשמחה לכהמה
חזירו לא אסרה ה"ה לשל עצמו והא
דקאמר חזירו לגלויי דאף צשל חזירו
אסרה צעשיית מעשה אי נמי קמ"ל
דאף לגבוה לא אסרה כיון שאינה
שלו: **מבחמה** תמה ומאי"ן
יבש. כאן פרש"י מה שכתבתי לעיל
דלוי נטעו ולצדקה שצדו היכא
דנטעו גרעין וזה לשונו ומאלו יבש
דנשמה מצרייתו ואפ"ה לא מתסר
לרצנן דפליגי עליה דר' יוסי צרבי
יהודה הגד השוע שצנן שאין צהס
תפיסת יד אדם לשם עבודת כוכבים
דמפיסה דנטיעה דמייקרא לה היא
תפיסה לרצנן דלאו אילן הוה היא
שעתא דנטעו גרעין ור' יוסי צרבי
יהודה דחשיב ליה תפיסה ואסר לא
משכמת לה אלא צצילן שעלה מאליו
דאפילו לר' יוסי זר' יהודה לא מתסר
כל זמן שלא עשה מעשה בגופו
עכ"ל וא"ת צעלה מאליו נמי מ"מ
אילן שלפני זה שילא זה מגרעיני
היה צו תפיסת ידי אדם וי"ל דצ"ע
צצילן שעלה מאליו משעת ימי
צראשית כגון יער ומיחו פירושו
אי אפשר דפרש"י לעיל:

ר' חייא דשרו דבעי חזקיה זקף ביצה
להשתחוות לה מהו קא סלקא דעתך להשתחוות לה והשתחוה לה וקא
מיבעיא ליה היא זקיפתה אי הוה מועשה אי לא הוה מועשה אבל לא זקף
לא מיתסרא ש"מ בני ר' חייא דשרו לא לעולם אימא לך בני רבי חייא
דאמרי (5) דהשתחוה לה אע"ג דלא זקפה אסורה והכא במאי עסקינן כגון
שוקף ביצה להשתחוות לה ולא השתחוה לה ולמאן אי (6) למאן דאמר
עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד אסורה אי למאן דאמר עד
שתיעבד הא לא פלחה לא צריכא כגון שוקף ביצה להשתחוות לה ולא
השתחוה לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה (7) כי הא דאמר רב יהודה אמר
שמואל (8) ישראל ישוקף לבניה להשתחוות לה ובא עובד כוכבים והשתחוה
לה אסורה וקא מיבעיא ליה לבניה הוא דמינכרא זקיפתה אבל ביצה לא או
דלמא ה"ל שגא תיקו: בעי רמו בר חמא המשתחוה להר אבניו מהו למזבח
יש

אמר לו ר"ע והלא כבר נאמר **אבד תאבדון**
אם כן מה ת"ל (2) ואבדתם את שמם מן
המקום ההוא (6) לכנות לה שם יכול לשבח
לשבח ס"ד אלא יכול לא לשבח ולא
לגנאי ת"ל (3) שקין תשקצנו ותעב תתעבנו
כי חרם הוא הא כיצד (4) היו קורין אותה
בית גלייא קורין אותה בית כריא (5) עין
כל עין קוין תני תנא קמיה דרב ששת
(7) העכו"ם העובדים את ההרים ואת
הגבעות הן מותרין (8) ועובדיהן בסייף ואת
הזרעים ואת הירקות הן אסורין ועובדיהן
בסייף א"ל דאמר לך מני (9) רבי יוסי בר
יהודה היא דאמר אילן שנשמעו ולבסוף עבדו
אסור ולוקמה (10) באילן שנשמעו מתחלה לכך
ורבנן לא ס"ד דקתני דומיא דהר מה הר
שלא נשמעו מתחלה לכך אף האי נמי שלא
נשמעו מתחלה לכך איתמר (11) אבני הר
שנדלדלו בני רבי חייא ורבי יוחנן חד אמר
אסורות וחד אמר (12) מותרות מ"מ דמ"ד
מותרות כהר מה הר שאין בו תפיסת ידי
אדם ומותר אף הני שאין בהן תפיסת ידי
אדם ומותרין מה להר שכן מחובר בהמה
ותוכיח מה לבחמה שכן בעלת חיים הר
יוכיח וחור הדין לא ראי זה כראי זה ולא
ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן שאין
בהן תפיסת ידי אדם ומותר מה להצד השווה
שבהן שכן לא נשתנו מבריות אלא אחיה
מבחמה בעלת מום ומור ואי נמי מבחמה
תמה ומאי"ן יבש ומאן דאמר להכי כתיב
שקין תשקצנו ותעב תתעבנו דאע"ג דאתי
מדינא להיתרא לא תתיא תסתיו דבני
ר' חייא דשרו דבעי חזקיה זקף ביצה

צום גליא. (7) לשון גובה גלי: **צום כריא.** לשון חפירה ושפלות:
ועובדיהן בסייף. דבני נח ננטו על עבודת כוכבים צנאנהרין
(דף נו.) ואמרינן התם כל מימה האמורה לבני נח אינה אלא סייף:
ולוקמה צורעים שורען מחלה נכד: ורצנן. לאסורין ואפילו
לרצנן: **שנדלדלו.** נעקרו מאליהן
והשתחוה עכו"ם להם: **צהמה**
טוביה. שאינה מחובר ואינה נאסרת
צהשתחויה דמלאכר רחמנא נעבד
לגבוה דכמיב מן הצקריט ולל כל הצקר
להזיף הנעבד צפרק שור שנגח
(צ"ק דף מ:) מכלל להדיטו שרי דאי
להדיטו אסור למה לי קרא לגבוה הא
ממשקה ישראל כמיב (8) מן המותר
לישראל: **צהמה צעלה מוס.** דאינה
נאסרת נמי אס צהשתחוה לה: **ומהר.**
דמי פרכת מה לצהמה שכן צעלת
חיים הלכך חשיבא ולא מיתסרא הר
יוכיח מה להר שכן מחובר צהמה
תוכיח וחור הדין כו' הגד השוע
שצנן שאין (9) תפיסת יד אדם
וחור טעם עצמו להמיר שאין
יכולין תלות טעם היתרן צטעס
אחר דאי אמרת היתרן משום מחובר
הרי צהמה ואי משום חיים הרי
הר ע"כ טעם היתרן משום דאין
צנן תפיסת יד אדם שצדנר זה
השוע שניהן אף אי צאי כל השווין
להן צדנר זה שיהו מותרין והשתח
ליכא למיפרך שכן לא נשתנו מצרייתן
דהא צהמה נשתנית צמוס: **ומאילן**
יבש. דנשתנה מצרייתו ואפ"ה הכי
לא מיתסר לרצנן דפליגי עליה דר'
יוסי צרבי יהודה הגד השוע שצנן
שאין צהס תפיסת יד אדם לשם
עבודת כוכבים דמפיסה דנטיעה
דמייקרא לא היא תפיסה לרצנן
דלאו אילן (10) הוא ההוא שעתא
נשמעו גרעין ור' יוסי זר' יהודה
דחשיב ליה תפיסה ואסר ליה
משכמת ליה צצילן שעלה מאליו
דאפילו לר' יוסי לא מיתסר כל זמן
שלא עשה מעשה בגופו: **לפני כתיב**
שקן ששקצנו. צעבודת כוכבים
לאמתי הן דאע"ג דאתא מדינא
ללמד השוע היתרא דלמרינן לא
מיתניסור היתרא ומשמעותא דקרא
נפקא דמשמע כל דרשום שאתה
דורש צעבודת כוכבים לא תדרש
אלא לשקן ולאסור ואין לך להמיר צו
אלא מה ששמיר לך הכתוב צפירוש:
בני רבי חייא. יהודה ומזקיה שמוס:
הוי מעשה. (11) דלכתי איכא תפיסת
יד אדם: **אלמא בני ר' חייא תפיסת יד**
הוא דלמרי לל צעין תפיסת יד
צדנר תלוש (12) ולא צצעלי חיים צין
צעוד כוכבים צין צישראל ונאסרת
מיד צהשתחוה: מיד צהשתחוה לה
לעבדה פלוגמא דר' ישמעאל ור"ע צפ"ר
די אדם צעי חה לשם עבודת כוכבים
עמידה צין הוי מעשה צין לא הוי מעשה
הרי קראה עבודת כוכבים ולמ"ד
עבודת כוכבים של ישראל
אסורה מיד הא נמי אסורה מיד ולמ"ד
עד שיעבדו הא לא פלחה ופשיטא דשריא:
לעולם אליבא דמ"ד עד שתיעבד קצעי
ליה: **וכגון.** דהשתחוה להר עובד כוכבים
אחר זקיפתה הא לאו דעובד כוכבים
הוא ואין יכול לאסור צהשתחוה דבר
שאינו שלו וכדבר יהודה אמר שמואל כו'
והאי מעשה דצעין משום גלוי דעתא
דאי לאו דגלי ישראל דעמיה לא הוה
מיתסרא צהשתחוה דעובד כוכבים:
(13) אסורה. אפילו למ"ד עד שמיעבד
ולא אמרינן הא לאו דעובד כוכבים
הוא ואין יכול לאסור צהשתחוה דבר
שאינו שלו
דכיון דלוקמה ישראל גלי דעמיה
דיחא ליה צעבודת כוכבים וכי פלח לה
עובד כוכבים שליחומיה קא עבד:
לצינא. צידי אדם נעשית ונאסרת
לר"ה. וכן זקיפה דקנט משום גלוי
דעתא הוה דאי לא זקפתו ישראל
לשם עבודת כוכבים לא מיתסרא
דכיון דלמרי לל צעין תפיסת יד
צהשתחוה: **של עובד כוכבים**
שהרי אינה שלו והאי טעמא מפרשינן
צמלמיה דשמואל לקמן צפרק ר'
ישמעאל (דף נד.) ור"ה לענין גלויי
דעתא קצעי לה חזקיה ולא משום
מעשה דצדנר תלוש ולאו צעלי חיים
לא צעינא מעשה בגופו ונאסר מיד
צהשתחוה לבני ר' חייא וקמיציעיא
ליה לחזקיה (14) דוקא לצינא
דמינכרא זקיפתה שרצנה יותר
על עביה וכשהיא זקופה נראית
גבוה ואיכא גלויי דעתא אצל
צינא לא כו':
(15) עבד. דצעלי חיים אסור
לגבוה ואע"ג דשרי להדיטו
וקמיציעיא ליה מי חילי שם נעבד
על המחובר לאסור לגבוה או לא:

בית כריא. צית הכסא
לשון חרסה (תורה
כז.) להשתחוות לה.
ולא צהשתחוה לה ובא
עכו"ם והשתחוה לה
אסורה. אע"פ שאינה שלו
(לקמן נב.)

רבינו הגאון
שנאר שקין תשקצנו
ותעב תתעבנו כי חרם
הוא. קרא כיצד אם
היו קורין אותה בית
גלייא קורין אותה בית
כריא. עין כל. עין קרין:
תני תנא קמיה דרב ששת
העכו"ם העובדין את
ההרים ואת הגבעות הן
מותרין ועובדיהן בסייף.
עובדי הירקות והזרעין
הן אסורין ועובדיהן
בסייף: מני ר' יוסי בר
יהודה היא. מוקמינן דהיי
אזוהי זרעים דומיא דהיי
מה הר שאלו נעשה
מתחלה לכך אף זרעים
שלא נעשו מתחלה לכך
והן אסורין: תאמר אבל
הר שנדלדלו ולא תתפרקו
לגמרי אלא הן הלויות
כמו אבד מדולדל ועברו
אותן האבנים. ר' חייא
ר' יוחנן חד אמר מותרין
הן כהר. מה הר אין בו
תפיסת ידי אדם. כלומר
אין בו מעשה בו אדם

(6) תמורה כח. (7) [מספ'
פ"ו ה"ג.] (8) [בס"ר נוסף:
פ"י מ"ג פ"י כ"ג.]
(9) [מספ' שם ה"ו.]
(10) [לעיל מה: לקמן מה.]
(11) [לקמן נ"ט.] (12) [לקמן
נ"א.] (13) [לקמן נ"ג.]
(14) [ויקרא א' (8) ויחוקל
מה:] (15) [דלמ"ד צינמא
סה: וצמה ס. מ.] (16) [שיין
נ"צ.]

הגהות הב"ח

(6) נב' ולוקמה בורעים
שורען מחלה לך ורצנן:
(7) שם בני ר' חייא
דלכרי והשתחוה:
(8) שם ובי הא דלמרי:
(9) רש"י ד"ה בית גליל
גלי לשון גובה הדין:
(10) ד"ה ומר דבי וכו'
שאין בהן תפיסת יד אדם
וחור טעמו להיתרא וכו'
ואי משום בעלת חיים:
(11) ד"ה ומאלן וכו' ללא
אילן הוי ההוא שעתא
בנשמעו גרעין וכו'
תפיסה ואסר לא משכמת
לה אלא צצילן שעלה
מאליו דאפ"ה לרבי יוסי בר
יהודה לא מיתסר:
(12) ד"ה הוי מעשה
דבהכי איכא: (13) ר"ה
עולס וכו' צדנר תלוש
דלאו צצעלי חיים:
(14) ד"ה ולמלן וכו' דלכרי
לא בעי תפיסת ידי אדם
וחו לה נס: (15) ד"ה אסורה
אפילו. י"ב צדנר זה
מותר: (16) ד"ה למה
וכו' וקמיציעיא ליה לחזקיה
אי צינמא דוקא לצינא:
(17) תנא ד"ה אמר וכו'
דל"ל אי אובין ואדין
לקנין וכו' מיצעי ליה
קרא וכו' אליבא דרבי יוסי
הגלילי: (18) ד"ה צהמה
וכו' צהמה של עצמו
אינה נאסרת:

מוסף רש"י

בית כריא. צית הכסא
לשון חרסה (תורה
כז.) להשתחוות לה.
ולא צהשתחוה לה ובא
עכו"ם והשתחוה לה
אסורה. אע"פ שאינה שלו
(לקמן נב.)

רבינו הגאון

שנאר שקין תשקצנו
ותעב תתעבנו כי חרם
הוא. קרא כיצד אם
היו קורין אותה בית
גלייא קורין אותה בית
כריא. עין כל. עין קרין:
תני תנא קמיה דרב ששת
העכו"ם העובדין את
ההרים ואת הגבעות הן
מותרין ועובדיהן בסייף.
עובדי הירקות והזרעין
הן אסורין ועובדיהן
בסייף: מני ר' יוסי בר
יהודה היא. מוקמינן דהיי
אזוהי זרעים דומיא דהיי
מה הר שאלו נעשה
מתחלה לכך אף זרעים
שלא נעשו מתחלה לכך
והן אסורין: תאמר אבל
הר שנדלדלו ולא תתפרקו
לגמרי אלא הן הלויות
כמו אבד מדולדל ועברו
אותן האבנים. ר' חייא
ר' יוחנן חד אמר מותרין
הן כהר. מה הר אין בו
תפיסת ידי אדם. כלומר
אין בו מעשה בו אדם